

Landbruget 1879.

Aaret 1879 begyndte under trykkede Vilkaar, dels paa Grund af den betydelige Underballance, som Aarene 1876 og 77 havde bragt, og som endnu ikke var dækket, dels paa Grund af de faldende Priser paa Landmandens Produkter, dels paa Grund af Vanskeligheden ved at gjøre Laan, hvor dette var nødvendigt, til antagelige Priser, og dels paa Grund af den Usikkerhed, som den frembrudte amerikanske Konkurrence kastede ind over den europæiske Landmands Bedrift og økonomiske Stilling. I flere af disse Retninger har det lysnet noget i Løbet af det sidste Aar, og hviler der end endnu sølelige Tryk paa mangen Landmand og mangen Bedrift, saa vi i Almindelighed ingenlunde kunne sige, at en frejdig Stemning i Almindelighed atter er kommen til Huse, saa er den dog nu kjendelig mere tillidsfuld, man aander friere, men erkjender Nødvendigheden af at være forsigtig; — Tilstanden er omtrent en lignende som Rekonvalescentens, der atter begynder at bevæge sig med lidt Frihed efter en overstanden farlig Sygdom, men som dog længe vil mindes ikke blot Sygdommens ængstelige Periode, men ogsaa de tildels selvskyldte Uforsigtigheder, der have fremkaldt Sygdommen. Vi have i forrige Aarsoversigt omtalt disse Uforsigtigheder: for kostbar Drift, for overdreven Husførelse, for store Illusioner om Fremtiden og en fortsat Prisstigning, deraf flydende overdrevne Ejendoms- og Forpagtningspriser, en for stærk Benyttelse af den lette Afgang

til at gjøre Penge, store Laan paa Ejendommene, mange løbende Bøxler, Bøggjæld hos Kjøbmændene osv.; — vi skulle nu søge at vise, hvorledes det forløbne Aar for en Del har bødet herpaa, saa at man for saa vidt maa kalde det et ret godt Aar for det danske Landbrug, om vi end strax maa tilføje, at det ved Siden heraf paa flere Maader har været et besværligt Aar for den danske Landmand, og det ikke blot ved, at mange af de sædvanlige Aarsarbejder maatte udføres under særlig vanskelige og ængstende Vejrforhold, men ogsaa derved, at lyse Haab og trange Skuffelser paa andre Omraader jævnlig have afløst hinanden.

Aaret begyndte som sagt med faldende Priser paa Produkterne, og navnlig for Mejeriprodukterne (Smør, Ost og Flæsk) vedbleve de at falde Maaned efter Maaned gjennem Vinter og Foraar og langt ind i Sommeren, saa de tilfidsst naaede saa dybt ned, som de ikke i mange Aar havde været. Ogsaa Kornpriserne faldt lidt i den første Tid, men Faldet standsede tidligere og blev langt fra saa stærkt som for Mejeriprodukterne, ligesom Prisstigningen ogsaa før indfandt sig ved Kornet. Begge Konti vilde imidlertid under almindelige Forhold have bragt Deficit, men dels afsøbedes Tabene paa Mejerikontoen, som iøvrigt ogsaa paa den mere vekslede, men dog i Almindelighed mindre heldige, Fedningskonto, en Del ved de lave Priser paa Kraftfoder i Vinterens Løb, og dels og navnlig opvejedes Tabene paa Kornkontoen fuldstændig ved det store Kornsalg, som Høsten fra 1878 muliggjorde. Vel vidste man ved Nyhaartid, at man havde en god Høst i Huse, men man turde dog ikke regne paa, at den med de forhaandenværende Priser skulde mere end dække sig selv, dække Aarets Underfyd paa andre Konti. Men ved Udtærftningens Afslutning viste Kornudbyttet sig at være betydelig større end ventet, og allerede derved vandtes nogle Midler til at dække de mest presserende Guller, saa Juni Termin afvikledes uden Banffelighed.

Side om Side hermed gif nu Forventningerne om

Aarets egen Afgrøde, og det er navnlig disse, der have været underkastede stærke Vexlinger. Ved Nyhaartid stod Vintersæden frisk og kraftig, men en ualmindelig snerig Vinter, et sildigt Foraar, en kold og tør Majs-tid med skarpe, østlige Vinde, svækkede den stærkt; Vaarsæden blev lagt silde, Græsset kom meget sent i Groning, og endnu efter Midten af Maj saa alt temmelig mistrøstende ud. Da kom et mægtigt Op-sving, som i kort Tid løstede Forhaabningerne stærkt, og inden Juli prangede en rig og stor Korn- og Græsafgrøde paa Markerne. Men saa svigtede den nødvendige modnende Som-mervarme, Himlen blev skyfuld, en lang og trist Regnperiode indfandt sig; under meget besværlige Forhold hjerpedes den store Høst, og ikke uden at have taget meget betydelig Skade; først langt ind i August begyndte Rughøsten; det øvrige Korn modnedes kun langsomt og daarlig i det vedblivende mørke, kolde Vejr; en ny og endnu mere vedholdende Regnperiode indfandt sig, forringede Høstudbyttet og besværliggjorde i høj Grad Indbjergningen, som først langt ind i September eller endog henimod Maanedens Slutning blev fuldendt. Saa kom Kartoffeloptagningen, der viste, hvor store Tab den tidlig ind- traadte Kartoffelsygdom havde foranlediget; Koebjergningen gav vel mange Steder et ret godt Udbytte til Fyld, men det var i saa Fald kun kjøbt ved store Renholdelsesomkostninger, og hvor man var veget tilbage herfor, blev Udbyttet slet; til- med overraskedes man ikke saa Steder af den tidlige Frost, og en Del Koer fordærvedes paa Marken. Kun Græsmarkerne, der i Begyndelsen af Sommeren saa mistrøstende ud, bedredes Maaned efter Maaned og vedligeholdte deres Frodighed, indtil Efteraarsvejret drev Kvæget paa Stald. Samtidig med Som-mervæksten skulde Forberedelserne gøres til det kommende Aars Afgrøde; Brakmarken var i den fugtige Sommer meget van- stelig at faa rensat og gjort i Stand; Vintersæden blev først lagt meget sent og fik ingen Kraft, inden den usædvanlig stærke Frost meldte sig i Begyndelsen af November, der ogsaa hin- drede Fuldendelsen af Efteraarsbearbejdningen. Helbigvis

indtraadte imidlertid nu ved Efteraarets Komme en kjendelig og betydelig Prisstigning, først paa Korn og saa paa Smør og Flæst, og dette bidrog væsentlig til at lette de trykkede Vilkaar inden Aarets Slutning.

Men Grundene til, at Landmanden aandede kjendelig friere, da Aaret 1879 sluttede, end da det begyndte, maa ingenlunde udelukkende, vel ikke en Gang fortrinsvis, søges i de her skildrede Forhold. Bragte Kornudblyttet af Afgrøden fra 1878 end større Pengeindtægt end paaregnet, og bragte Aarets Slutning end gode Priser, det vilde dog ikke have fremkaldt nogen kjendelig Bedring i den trykkede Stilling, hvis det ikke havde gaaet Haand i Haand med en kjendelig større Sparommelighed i Landmandens Drift, som i hans Husførelse. Heri maa utvivlsomt Hovedgrunden søges til, at 1879 har givet et Overskud, ved Hjælp af hvilket man har kunnet dække de mest trykkende Gjældsposter; lad det end være, at Sparommeligheden undertiden ogsaa har strakt sig til de Omraader af Bedriften, hvor der ikke burde gives den Indgang, saa er dette ikke andet, end hvad man kunde vente ved ethvert radikalt Omslag; at Omslaget maatte komme, var foreløbig Hovedsagen; man stod for saa Nar siden i en altfor „flot“ og ubetænksom Pengeanvendelse saavel i sin Bedrift som i sin Husførelse, og mange Kræfter, knyttede til Landbruget og endnu levende af det, havde begyndt at unddrage sig for selve Arbejdet; ikke blot Bonden, hans Søn og Datter vare ofte traadte ud af de faste Arbejders Række, men ogsaa den større Jordbruger lod ofte sit daglige Tilsyn erstatte af en Forvalter i Marken eller Medhjælperen andetsteds; — et Par flette Aar og et almindeligt Omslag i Konjunkturerne have helbredet herfor og atter bragt de svigtende Kræfter ind i Landbrugets Arbejde og derved fremkaldt sundere, ædrueligere og, der kan vel tilføjes, mere tilfredsstillende Forhold.

Man har saa ofte sagt, at den danske Bondes Styrke, tillært maasse gennem mange Tidens sorgelige Erfaringer, væsentlig bestaaer deri, at han, naar Uheld møder, forstaaer

„at indskrænke sig“, — det sidste Aar har givet nye Deviser herfor, og ikke blot for Bondens, men ogsaa for Flerktallet af de større Landmænds Bedkommende. Lad da som sagt være, at der ogsaa undertiden spares paa urette Sted; saa snart man har sundet sig lidt, og Frimodigheden vender tilbage, vil Sparehystemet nok afløses af en forstandig Økonomi: ikke at sky Udgifter paa rette Tid og Sted, men vel holde sig tilbage fra de unyttige eller slet overlagte Bekostninger.

Men foruden ved et bedre Udbytte og en større Besparelse har Aaret ogsaa i en anden Retning bragt Omslag fra den nærmest foregaaende Tid; ved dets Begyndelse var det som sagt baade vanskeligt og kostbart at gjøre Penge, nu er det forholdsvis let, og Penge ere billige. At dette, rigtig benyttet, er et stort Gode, er indlysende, kun skulde vi her paa-pege den Mislighed derved, at den lettede Afgang til Kreditforeningslaan, realisable til en stærkt stegen Kurs, har medført, at der ikke saa Steder er optaget større Laan end strengt nødvendigt til Dækning af de løse Laan, der skulde dækkes dermed; derved er Bedkommende Ejendommers Forrentningsbyrde bleven forøget og kræver altsaa forøget Omfigt, naar den ikke skal berede nye Vanskeligheder.

Ogsaa den sidste af de foran nævnte Grunde til Landmandens trykkede Stilling ved Aarets Begyndelse: Usikkerheden formedelst den amerikanske Konkurrence, er, om ikke hævet, dog noget lettet i det forløbne Aar, og der sees nu ikke saa mistroftende hen til denne som for et Aar siden. Om denne noget ændrede Opfattelse vil kunne holde sig uanfægtet, turde derimod være et andet Spørgsmaal. For nærværende Tid synes den nærmest fremkaldt ved Efteraarets stærke Prisstigning paa Korn- og Fødevarer og den umiddelbare Erkjendelse af, at den amerikanske Udførsel ikke har kunnet holde Priserne nede; men i saa Fald vilde denne ogsaa have været aldeles overmægtig, thi skulde der ikke komme Prisstigning efter en for de store Forbrugslænde saa yderst uheldig Høst som det forløbne Aars og samtidig med, at

Industri- og Fabrikdrift atter begynder at komme til Kræfter og derfor atter giver den store Arbejderbefolkning forøget Forbrugsevne, saa vilde det have seet galt ud. I et kommende Aar med en god Høst for Europa vil sikkert Trykket af den amerikanske Produktion og Udførsel atter blive føleligt og Priserne blive lave, og naar det ikke er steet i indeværende Vinter, vilde vi næppe i en lang Fremtid kunne vente saa høje Priser, som vi havde for nogle Aar siden. Men paa den anden Side vil det fornødne Liv paa de konsumerende Næringsvejenes Omraade forhaabentlig ogsaa stjarne mod saa lave Priser, som flere af vore Produkter maatte lade sig nøje med i 1879; og det gjælder nu mere end nogenfinde om, at vi benytte denne Henstandstid til at foretage de nødvendige Bedringer og Ændringer i vor Produktion, saa at vi mere uafhængige og bedre forberedte end denne Gang kunne møde en kommende ny Krise, hvad enten nu denne fremkaldes ved en ny Fabrikstandsning eller ved en forøget Produktion af amerikanske Korn- og Fedevarer.

Det vil ogsaa bero paa en saadan Ændring og Bedring af vor Produktion i Forbindelse med en kraftig Udvikling af vore Afsetningsforhold, om Ejendomspriserne atter skulle naa den tidligere Højde. For Tiden maa der nærmest siges at være Stilstand paa dette Omraade; med Undtagelse af de stedfundne Tvangssalg, ved hvilke Forholdene i Regelen ere saa forviklede, at de der opnaaede Priser ikke kunne afgive nogen Maalestok for den nuværende Ejendomsværdi, har der kun fundet meget saa Handeler Sted, Sælgeren vil i Regelen ikke reducere sin tidligere Pris, og denne vover Kjøberen ikke at gaa til. For de bedre og gammeldyrkede Egne af Landet kan derfor ikke for det sidste Aars Bedkommende noteres noget Prissald, hvorimod de nyopdyrkede Jorder navnlig i Landets lettere Egne ikke fuldt have holdt Prisen fra de Aar, da den mere fattes efter Forhaabninger end efter Kjendsgjerningernes Virkelighed.

Angaaende Aarets Udbytte af Marken og Besæt-

ningen maa vi foruden til de foranstaaende Bemærkninger dels henbise til de udførlige Beretninger i forrige Bind af Tidsskriftet, dels til de i dette Hefte optagne Marsoversigter over Husdyrbruget og over Mejeribruget i 1879. Kun bør her endnu tilføjes, at Udtærstningen, om hvilken der efter dens Afslutning som sædvanlig vil blive gjort udførlig Rede i et kommende Hefte, ikke giver noget godt Resultat, men i Regelen 2 à 4 Fold mindre end ventet, og at Kornets Kvalitet lader betydelig tilbage at ønske. Men dels opnaaes desuagtet gode Priser, og dels have Landets vigtigste Kornegne forholdsvis haft den bedste Høst, og med Undtagelse af enkelte Egne af Sjælland, særlig paa Østkysten, hvor Kornhøsten giver under et Middelaar, maa Marsudbyttet i sin Almindelighed siges at have været ret tilfredsstillende, saa at Aaret i sin Helhed ogsaa i denne Retning maa kaldes ret godt for det danske Landbrug.

I en følgende Afhandling findes meddelt de sædvanlige Opgjørelser af vor Udførsel af Landbrugsprodukter. Paa Grund af de stærkt vejlende Priser, ville vi ikke iaar driste os til at ansætte denne i Penge, men skulle nøjes med nogle almindelige Bemærkninger angaaende de vigtigste Hovedposter.

Danmarks Kornudførsel, der i sin Helhed har været i Aftagende i de sidste 20 Aar, vel væsentlig begrundet i, at et større Kvantum opfodres til Besætningen, har i det forløbne Aar været meget stor, ialt uformålet og formålet over 2,6 Millioner Tdr. eller omtrent 1 Million Tdr. mere end Gjennemsnittet af de foregaaende 6 Aar. Dette skyldes næsten udelukkende Byg- og Havreudførselen, medens derimod Udførselen af uformålet Hvede har været meget ringe, og af uformålet Rug er der endog indført over 90,000 Tdr. mere, end der er udført. Naar imidlertid hertil lægges den udførte formalede Hvede og Rug, naaer den samlede Udførsel af disse Varer omtrent op til det Normale. Udførselen af formålet Hvede, der i nogle Aar var i stærk Stigning, har i det sidste Par Aar atter været i Tilbagegang, og navnlig maa det

undre, at Faldet i 1879 har været saa stort. Værdien af det udførte uformalede og formalede Korn vil dog sikkert naa op til et Gjennemsnitaars.

I Modfætning hertil har Udførelsen af Husdyr og disses Produkter for de fleste Posters Vedkommende været i kjendelig Tilbagegang, og Landets Indtægt herigjennem kan maaske nok naa Gjennemsnittet af en længere Aarrækkes Indtægter, men ikke af de sidste Aars, i hvilke Indtægten ad denne Vej var bleven over dobbelt saa stor som af Kornsalget. Kun for Heste var Indtægten betydelig større end det almindelige Gjennemsnit; for Faar og Svin har den kun lidet overstredet de senere Aars Indtægt; thi vel var Udførelsen lidt større, men Priserne kjendelig lavere; og for Hornkvæg, Smør og Flæst, altsaa Hovedposterne, har Indtægten været betydelig lavere end almindelig, da ikke blot Udførelsen var mindre, men ogsaa Priserne, som tidligere anført, meget lavere.

Hvis vi derfor alene skulde holde os til Indtægtsfiden, vilde Aarets Ballance stille sig uheldig; men herpaa bødes der ved, at ogsaa Udgiftposterne til Kraftfoder, kunstig Gjødning, Maskiner osv. ere meget lavere end i de nærmest foregaaende Aar. Indførelsen af Klid, Oliefager, Majs og kunstig Gjødning har været i meget stærk Tilbagegang, ja er endog næsten reduceret til Halvparten à Tredieparten. —

Det vil af det Foranstaaende være indlysende, at det danske Landbrug ikke i 1879 har gjort ret mange og navnlig ikke isjnefaldende Fremskridt, at det kun er undtagelsesvis, at nye Foretagender og Virkemidler ere blevene dragne i Landbrugets Tjeneste. Den reserverede Holdning, Landmanden har indtaget, er imidlertid ikke en Følge af en uvirksom Passivitet, og der er i det forløbne Aar ingenlunde nedlagt mindre Tankearbejde i det danske Landbrug end i de nærmest foregaaende Aar, der vare betegnede ved saa mange nye Foranstaltninger, men Tankerne ere nærmest gaaede i en sonderende og overvejende Retning; man har taget hver enkelt Gren af sin Besdrift og denne i sin Helhed for sig, kritisk gennemgaaet den,

og paa en ædrueligere Maade end ofte før foretaget sammenlignende Beregninger, dels for at opdage Fejl, der muligvis ere blevne begaaede, dels for at finde holdbarere Udgangspunkter for de paabegyndte Forbedringer, dels for at komme til Klarhed om, hvor man muligvis har arbejdet for dyrt, eller om, hvor man muligvis har skrevet for meget paa Fremtidsudviklingens Konto; — som Exempler herpaa kunne nævnes: Gjødningsforsøg, Kraftfoderforbrug, Arbejdskraften osv. Og ved Siden heraf har man maaste ivrigere end nogensinde før spejdet og søgt efter nye Hjælpemidler, der direkte eller indirekte kunne støtte og løfte Bedriften, — nye Affætningskilder, Forsøgsstationer, Landbrugskonsulenter osv. osv. betegne denne Retning. —

Vi skulle nu nærmere omtale de vigtigste af de her paa-pegede Foranstaltninger, men maa for Husdyrbrugets og Mejeribrugets Vedkommende henvise til de to udførligere Beretninger, der herom findes meddelte andetsteds i dette Hefte, og som paa Grund af deres store Betydning ere udfilte af denne almindelige Oversigt over Agerbrugets Udvikling for at tildeles en selvstændig og særlig sagkyndig Behandling.

Af Grundforbedringer er der kun udført saa i det forløbne Aar. Forrige Vinter var paa Grund af sin store Snerigdom tilmed uheldig for Mærgling, Jordkørsel og Stenopbrydning, og da Snelæget vedblev længe, hæmmedes ogsaa derved Dræningen. Dette i Forbindelse med Ængsteligheden for Udgifter og den store Usikkerhed, der, paa Grund af de stadig dalende Priser paa Landmandens Produkter, raadede med Hensyn til Fremtiden, holdt Folk tilbage, om end de billige Arbejdspriser og de lavere Priser paa Drænrør paa den anden Side maatte opfordre til at foretage den endnu saa mange Steder højest ønskelige Dræning, hvis Nødvendighed er bleven end mere indlysende ved Aarets stærke Nedslag, der baade i den tidlige Foraarstid og i Høst- og Efteraarstiden stærkt besværede alle Mark- og især Kjørselearbejder. Det er derfor at vente, at Dræningsarbejderne ville blive optagne

med forøget Kraft, men ønskeligt vilde det være, om man af de mange vaade skjøndt drænedes Marker vilde indse Nødvendigheden af, at disse Arbejder udføres paa en bedre og mere fyldestgjørende Maade, end der ofte hidtil har været Tilfældet. Ogsaa i en beslægtet Retning har det vaade Aar vaakt et stærkt Røre, nemlig med Hensyn til en Regulering og Oprensning af de offentlige Vandløb, hvis mangelfulde Tilstand i mange Egne have forvoldet meget store Tab paa Høet og den tilgrænsende Ager i det forløbne Aar. Engenes Pleje er i det Hele taget et Omraade, som stærkt trænger til Forbedring, men for hvilket ogsaa Sansen synes at være vaakt i flere Egne og særlig i de Egne, hvor man igjennem en rational Fodring har lært at vurdere den store Betydning af ikke blot en stor Høavl, men ogsaa af Avlen af gode, nærende og vel bjergede Græsarter. Ved de mange i en tidligere Aarrække foretagne Soudtørringer og Landindbindinger har ogsaa den vaade Sommer viist Nødvendigheden af en bedre Tørlægning, end der i Regelen er bleven dem til Del, idet man altfor ofte har glemte eller været ubidende om, at denne Art af Foretagender kun er halvt færdig, naar man har udpumpet eller udgravet Bandet, og at der da behøves en lige saa stor Kapital som den allerede anvendte for at bringe den udtørrede Søbund i Kultur. Store Mængder af Hø ere iaar høstede paa disse Arealer, men en stor Mængde af det blev bestadiget i den vaade Sommer.

Af Byggearbejder er der kun udført saa i Aarets Løb. Vel have Teglværkerne i Regelen kunnet affatte deres Sten, endog til lidt højere Priser end Aaret forud; men dels er der produceret færre Sten i den vaade Sommer, tilmed da denne i høj Grad besværliggjorde Tørbegyngningen og altsaa fordyrede Teglværkernes Produktionsomkostninger, og dels er der foretaget et større Antal Byggearbejder i Kjøbstæderne end i det foregaaende Aar, og det er hertil, at Teglværkerne fortrinsvis have haft Affætning. De paa Landet udførte Byggearbejder have fortrinsvis bestaaet i Reparationsarbejder; hvor nye Byg-

ninger ere blevne opførte, har man synlig lagt større Vægt end tidligere paa en økonomisk Byggemaade.

Paa Redskabs- og Maskinmarkedet har det været meget stille i 1879. Af større Maskiner er der kun solgt meget faa. Skjøndt nye og som det synes fortrinlige Meje- og Slaamaskiner ere blevne bragte i Markedet, have de dog ingen Afsetning fundet; den opblødte Tilstand af Jorden i Høsttiden hindrede endog ofte Benyttelsen af de tidligere anskaffede. De Fremstridt paa Redskabsomraadet, der bør noteres for 1879, ere: dels fortsatte Bestræbelser for Forbedring af vore Svingplove, og fra de bekjendte gode Plovsmede i det nordvestlige Jylland ere flere nye Plovformer bragte ud i det større Marked; dels den stærke Udbredelse, Ringtromlen har faaet, saa at dette Redskab endog af Mange betegnes som det værdifuldste, der i lang Tid er budt Landmændene; dels Fremkomsten af Rugmaskiner fra Højbye i Odense og Schmidt i Skanderup ved Kolding; dels en stærk Bestræbelse efter at skaffe sig bedre Kaste- og Rensmaskiner samt Kornsorterere, og det er umiskjendeligt, at Arbejdsprøverne i Svendborg 1878 i saa Henseende have øvet stor Indflydelse — første Præmietager dersteds har saavel i 1878 som i 1879 omtrent solgt 100 af sine anerkjendte gode Kaste- og Rensmaskiner; dels i Bestræbelserne for at byde Landmændene bedre Saamaskiner, i hvilken Retning det bekjendte Firma i Stubbekjøbing har bragt en ny og som det synes fortrinlig Model i Handelen, og kunde vi i en nær Fremtid faa en alvorlig Konkurranceprøve med Slaamaskiner, vilde der sikkert derved kunne vindes betydeligt; dels i Bestræbelserne efter at forbedre Centrifugerne, af hvilke en ny Form af de Lavel, der først prøvedes paa Alnarp, er bragt her til Landet, hvor den i Aarets Løb af Docent Fjord er bleven alvorlig gennemprøvet tilligemed andre Centrifuger.

Med Hensyn til Midlerne til at erstatte Jordbundens Kraft: Staldgjødning og Handelsegjødning, er der ikke meget nyt at meddele. Umiskjendeligt er Sansen for Staldgjød-

ningens bedre Opsamling og Opbevaring i kjendelig Stigning og Jet af de Punkter, hvorpaa [mange Landmænd ved deres foran nævnte Overvejelse have fæstet deres Opmærksomhed. Stemningen synes mere og mere at gaa i Retning af at bevare Gjødningen under Tag, hvad enten man nu dertil vil benytte en Opsamling i Stalden under Kvæget, som i Mod sætning til de første kostbare Anlæg nu iværksættes flere Steder af Bønder ved simple og forholdsvis billige Midler, eller man foretrækker at indrette dækkede Møddingepladser. Anvendelsen af Handelsgjødning har dog maaste endnu stærkere bekræftet Kritikken, og de tarvelige Resultater, der ofte erholdtes af tidligere Aars stærkt forcerede Benyttelse deraf have end yderligere opfordret dertil. Den første og iøjnefaldende Følge heraf som af hele det økonomiske Tryk er en fortsat stærk Indskrænkning i Benyttelsen. Overskudsindførselen af Handelsgjødning var i Landbrugsaaet

1875—76	36.1	Mill. Pd.
1876—77	42.1	— "
1877—78	28.3	— "
1878—79	19.1	— "

Med denne stærke Tilbagegang stemmer ogsaa den stærkt formindskede Leverance fra den hyste Forening til Indkjøb af kunstig Gjødning; den var nemlig

1875—76	6.9	Mill. Pd.
1876—77	5.9	— "
1877—78	4.8	— "
1878—79	3.5	— "

Denne betydelige Indskrænkning i Forbruget kan imidlertid ikke ubetinget kaldes uheldig, thi den skyldes for en væsentlig Del, at den tidligere „blinde“ Tillid til, at den kunstige Gjødning altid vil vise Virkning, er bleven afløst af en mere forsigtig, overvejet og forstandig Benyttelse, og man har vist nærmest kun indskrænket sit Forbrug for først gennem en mere opmærksom Kontrol med dens Virkning at komme til Klarhed

om, ved hvilken Slags, til hvilken Afgrøde og paa hvilken Tid Bedkommendes Jord bør gjødsles. Som et virksomt Middel til at paavise Nødvendigheden heraf for den enkelte Bruger maa fremhæves de i 1876 paa Lolland-Falster paabegyndte systematiske Gjødningsforsøg, der nu have fundet Efterligning saavel paa Sælland som i Fyen, og som man maa ønske spredte videre over hele Landet, mindre maatte for de for Almenheden direkte anvendelige Resultater, der ville kunne vindes derved, end for den Opfordring og Anvisning, der derved vil blive givet de enkelte Brugere til selv at foretage Gjødningsforsøg. At man mange Steder har været inde paa en stærk Benyttelse af foskorfyrerige Gjødningsmidler, synes dog utvivlsomt at fremgaa af de hidtidige Forsøg, medens derimod de gunstige Resultater, der fremgaa af Forsøgene med Chilisalpeter, sikkert maa modtages med stor Forsigtighed, dels fordi det mange Steder vil være en „laant“ Frugtbarhed, der udspringer deraf, dels fordi lignende Resultater muligvis ofte ville kunne naaes ved billigere Midler, blandt hvilke navnlig Melkalken synes at tilvinde sig forøget Opmærksomhed.

Anvendelsen af bedre Saafæd, givtigere og forædlede Sædarter, heldigere Græsarter og Frøblandinger samt en udvidet Rodfrugtdyrkning turde muligvis være det Omraade, hvorpaa der i det forløbne Aar fortrinsvis er skeet de største Fremskridt. Væren herfor tilkommer navnlig Markfrøkontoret, Foreningen for indenlandsk Frøavl og Frøkontrollen. Det første af disse har ikke blot efterhaanden bundet en meget stor Udbredelse, saa at omtrent $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{7}$ af det aarlig indførte og forhandlede Frø leveres gennem dette, men det har ved den dygtige Maade, hvorpaa Forretningen ledes, Frøet vælges, skarpt og omhyggelig renses og stilles under Kontrol, bidraget meget til, at ogsaa de øvrige Frøhandlere efterhaanden indse Nødvendigheden af at bruge en lignende Fremgangsmaade, og i det forløbne Aar ere flere store Handelshuse gaaede over til kun at forhandle undersøgt Markfrø. Men ved Siden heraf bestræber Markfrøkontoret sig stærkt for at finde nye

og heldige Sæd- og Frøarter og at foranledige Dyrkningsforsøg med disse. Frugter heraf foreligge allerede; den bethdeligste af disse turde vel være Indførselen af Square head Hveden, en thkaret Kolbehvede, der viser sig haardsør og meget givtig, saa at den paa passende Jord giver 2—4 Fold mere end de andre benyttede Hvedearter, en Forsøgelse, hvis Betydning især bliver iøjnefaldende, naar der sees hen til, at denne Hvedeart udgjør over Halvdelen af Landets Hvedeudsæd. Ogsaa flere af de af Markfrøkontoret indførte nye Kartoffelarter have givet et særdeles heldigt Resultat, baade hvad Givtighed, Velsmag og mindre Tilbøjeligheder til Sygdom angaaer; — ligesaa er der gjennem samme Forretning ogsaa indført nye Varieteter af andre Korn og Frøarter. — Sævnfides hermed gaaer Virksomheden af dansk Markfrøkontrol, og det er glædeligt, at det derved tilvejebragte Hjælpemiddel, hvis Paalidelighed sikkert tør taale en Sammenligning med de fleste Kontrolanstalter af lignende Art i Udlandet, stadig benyttes mere og mere. Foreningen for indenlandsk Frøavl har ikke i det forløbne Aar afholdt nogen Udstilling, men derimod udgivet en udførlig og ophjsende Beretning om sin Virksomhed i Aarene 1876—78 („Om Landbrugets Kulturplanter og dertil hørende Frøavl“). Da Foreningens Stifter og hidtidige Sekretær og egentlige Leder ikke længere saa sig i Stand til at ofre sin Tid paa at varetage Foreningens Anliggender, valgtes Seminarielærer Rosstrup i Efteraaret til Foreningens Sekretær. Desværre har Foreningen hidtil kun vundet ringe Medlemstilslutning blandt Landmændene, maaste nærmest paa Grund af at den ikke tilbyder sine Medlemmer direkte Fordele fremfor Udenforstaaende, og dette hæmmer utvivlsomt dens Virksomhed, uagtet den modtager betydelige Understøttelser fra offentlige Institutioner. Af andre Kræfter, der arbejde paa en Forbedring af vore Kulturplanter, skulle vi nævne Skolelærer P. Nielsen, der fortsætter sine talrige Forsøg, Gartnerne Bøgh i Horsens og Wendt ved Roskilde, der ogsaa anstille mange Forsøg særlig med Rodfrugter og meddele Offent-

Ugheden Beretning derom. Fra mange Sider er der gjort Tilløb til at bringe Klarhed over det ligesaa vigtige som vanskelige Spørgsmaal: Dyrkning af Maltbyg; men en tilfredsstillende Løsning deraf, der utvivlsomt vilde faa en overordentlig Betydning for det danske Landbrug, synes endnu at være fjern. Fra Videnskabens Side har Aaret bragt et omfattende Indlæg i Sagen af Adjunkt Grønlund, men Haabet om gennem den internationale Landbrugsudstilling i London at erholde en kritisk og vejledende Bedømmelse af de udføgte Bygprover, som Bestlollands Landmandsforening i dette Djemed sendte derover, glippede desværre. Aaret har bragt en god og nyttig „Vejledning for de mindre Jordbrugere til Dyrkning af Handelsplanter og Rodfrugter samt i Frøavl,“ af Gartner Galschiøt, en Bog, som vi stærkt have savnet, og hvis Fremkomst skyldes Selstabet til Havedyrkningens Fremme. Fra alle Egne af Landet meldes om en stærk og glædelig Udvidelse af Rodfrugtdyrkningen, og selv Sukkerroedyrkningen vinder forøget Tilslutning og Opmærksomhed, ikke blot ved de to Fabrikker (Odense og Holland), der nu arbejde med Fordel, men ogsaa enkelte andre Steder, særlig i Bestlolland, bestjæftiger man sig med Vilkaarene for dens Indførelse.

Om de offentlige Midler til Landbrugets Fremme har Aaret affødt en Række af Diskussioner og Forslag, i Rigsdagen stænkedes ved Finantslovens Behandling Landbruget en udførligere Omtale, end der plejer at blive det til Del; Fremtiden vil vise, om der kan ventes nogen Frugt deraf; de af Indenrigsministeren forelagte Love om Vandløbslovgivningen, et forøget Statstilskud til Hingsteskuerne og Kreditkasser for mindre Jordbrugere vare alle forberedte forud. Af det kgl. Landhusholdningselskab er indgivet til Regeringen Betænkning og Forslag om Ansættelsen af Landbrugskonfulenter og Oprettelsen af Forsøgsstationer samt om Kontrol med Handelen med Gjødnings- og Foderstoffer. Af Fællesforeningen for jydsk Landbosforeninger, der

holdt sit Aarsmøde samtidig med det af den foranstaltede Fede-
stue i Rolding den 11te og 12te November, er til Regjeringen
indgivet Forslag om Oprettelsen af et Landbrugsministerium.
Ved et Møde den 18de Juni af Formændene for de sælland-
ske Landboforeninger stillede Lehnsgreve Holstein
Holsteinborg Forslag om en Sammenslutning af disse, i
Eghed med hvad der tidligere er skeet i Jylland, og i inde-
værende Vinter arbejdes der paa en Gjennemførelse deraf.

Blandt de enkelte Landboforeninger har Thens
Stifts patriotiske Selskab afgivet en omfattende Beretning om
de i Stiftet værende Fællesmejerier og en Række af Skrifter
om Staldfødring ere udfomne foranledigede ved den af dette
Selskab udsatte Prisopgave; Frederiksberg Amts Landboforening
forbandt med sit Dyrskue i Sommer i Helsingør en usæd-
vanlig stor og smuk Udstilling af Redskaber og Maskiner.
Ligesaa have ogsaa flere andre Landboforeninger virket med Liv,
men i det Hele taget synes en Del af de lokale Landboforeningers
Virksomhed i 1879 at have været meget stille for at ikke sige
mat, idet de have indskrænket sig til at virke med de gamle
Midler, uagtet Interessen for flere af disse er kjendelig svæ-
ket. Nogle faa, i Regelen svagt besøgte Vintermøder, —
det engang vedtagne, men ofte tarvelige Lokal-Dyrskue, —
hist og her en i Regelen lidet benyttet Mejeriasistent, — et
Par Vandrelærere med en ringe Tilhørerkreds, — det er de
sædvanlige Virkemidler, naar hertil endnu føjes den Præmiering
af Husmandslobber, som flere Steder omfattes med stor
og opofrende Interesse, og som da ogsaa uimodsigelig gjør
god Nytte, men som dels endnu savnes i mange Egne,
formedelst en uligelig Fordeling af Statsbidraget, dels over-
alt savner den samlende, ordnende og resumerende Ledelse,
som vilde give Institutionen dobbelt Værd og lade dens be-
frugtende Paavirkning komme Kredse tilgode, som nu ere al-
deles uberørte af den. Der er selvfølgelig Undtagelser fra
den ovennævnte Karakteristik af vore Landboforeningers Virk-
somhed i Djebliffet, men i sin Almindelighed vil den passe,

og Skylden herfor falder i mange Tilfælde mindre paa Foreningernes Bestyrelser end paa selve Medlemmerne, idet disse mene at have opfyldt deres Skyldighed mod deres Forening, naar de have erlagt det vedtagne Kontingent, medens dog Sandheden er den, at en kraftig Foreningsvirksomhed kun da kan kaldes frem, naar Bestyrelsen støttes og impulseres af en levende Deltagelse og Medvirkning af de enkelte Medlemmer. Men i denne Retning er vort Samfund endnu saa svagt udviklet; Selvstyre og Frihed forlange vi alle, og vi ville nyde Retten og Goderne deraf, men have saa vanskeligt ved at lære, at Vilkaaret for, at vor Fremtidsudvikling kan bæres frem ad denne Vej, ufravigeligt er, at vi med Trostab varetage de Pligter, som Frihedslivet paalægger os; ville vi vælte disse Pligter fra os over paa Staten, ville vi nødvendigvis tidligere eller senere gaa tabt af Frihedens Selvstyre.

Blandt de i Aarets Løb afholdte større Udstillinger skal nævnes den internationale Landbrugsudstilling i London fra den 29de Juni til 7de Juli, og hvori Danmark deltog ved Samlinger af Kvæg, Smør og Ølg, foranledigede af det kgl. Landhusholdningssekskab, understøttet af Regjeringen med 15,000 Kr. Den 12te og 13de Maj afholdt som ovennævnt den jydskke Fællesforening et smukt Fedeskue i Rolding. Den i 1878 dannede Forening for Fjerkræavlens Fremme, der har vundet en betydelig Tilslutning, har i det forløbne Aar afholdt sin første Udstilling i Aarhus.

Den periodiske landøkonomiske Presse er bleven stærkt forøget i det forløbne Aar, idet der med Oktober Kvar- tal begyndte 2 landøkonomiske Ugeblade, nemlig „Landbrugstidende,“ der endog udkommer 2 Gange ugentlig, og „Landbovennen“; desuden begyndte samtidig et Adresseugeblad, nærmest beregnet paa Landmændene, nemlig „Herregaardenes Adresseavis“. Ved Aarets Begyndelse blev der af den nye Forening til Fjerkræavlens Fremme paabegyndt Udgivelsen af et Tidsskrift denne Sag vedrørende.

Landets Kommunikationsmidler ere i Aarets Løb bleve forøgede med en Bane i Stevns og fra Hillerød til Græsted, og i Rigsdagen forhandles forskjellige Baneprojekter. Desuden har der været en stærk Bevægelse blandt Landmændene om en bedre Ordning af de allerede bestaaende Kommunikationsmidler og Affætningsvilkaar, og denne har medført, at der paa den jydsk Fællesforenings Foranledning er blevet ordnet et Marked i Runderstov for det jydsk Kvæg, der er bestemt for Marsken, en Foranstaltning, hvis Hensigtsmæssighed endnu ikke kan vurderes, da der hviler Usikkerhed over vort Marked i Marsken; thi den Indførelstold, som ifølge den nye tyske Toldlov, skulde svares af Kreaturer, er for Slesvigs og Holstens Vedkommende paa en Maade hævet for det Kvæg, der atter udføres derfra inden 9 Maaneders Forløb. Vigtigere turde derfor den Bevægelse være, som har raadet mellem Landmændene angaaende Affætningsforholdene til vort vigtigste Konsumland, England. Kravet om en regelmæssig og billig Dampstibsforbindelse med England flere Gange ugentlig voxer stærkt, og ligeledes synes den Erkjendelse mere og mere at fæstne sig, at dette er et Omraade, hvor Statens ledende og støttende Hjælp ikke bør savnes, i alt Fald ikke foreløbig, thi det drejer sig her om saa store Interesser, at vort Landbrugs Fremtid maa siges for en væsentlig Del at bero herpaa. Staten har anlagt en god Havn paa Danmarks Vestkyst og ved Jernbaner sat den i Forbindelse med det øvrige Land; Spørgsmaalet er nu, om Staten ligegyldig bør se paa, om dette Aktiv benyttes eller ikke; selv hos dem, der ellers modsætte sig Statens Indblanding i denne Slags Sager, vinder den Betragtning mere og mere Styrke: naar Staten bygger og driver Jernbaner, som aldrig ville kunne direkte forrente Anlægssummen, men som derimod indirekte ville lønne sig ved den Indflydelse, som de faa paa vedkommende Egns Produktionsevne, saa bør den ogsaa, hvis nødvendigt, søge at indvirke paa de Transport- og Affætningsforhold, der ere af langt større Betydning for Landet i dets Helhed, saaledes

som Udførselen over Esbjerg, i alt Fald indtil Trafiken ad denne Vej har naaet et saadant Omfang, at de private Dampskibskræfter, der tilbyde sig, ville arbejde passende billig, hvad enten det bliver ad Frivillighedens eller Konkurrancens Vej, at de bringes dertil. For Øjeblikket ere Udførselsomkostningerne over Esbjerg alt for høje, Trafikken trækker sig tilbage, vedkommende Dampskibsselskab kan med de smaa Fragter ikke sejle billigere, og saaledes fortsættes Tilbagegangen; — kan Staten rolig se herpaa? Det er Tanker af denne Art, som stærkt have beffjæstiget Landmændene i det forløbne Aar, og vi skulle her nævne de vigtigste positive Skridt, de i dette Øjemed have gjort.

Allerede i Foraaret indkom en stor Mængde Adresser fra ydste Landmænd til det kgl. Landhusholdningselskab om at virke hen til, at Udførselen fra Esbjerg til England fremtidig maatte komme til at gaa over Harwich istedetfor over Thameshaven, hvor Udfibnings- og Opstaldningsforholdene vare mislige. Selskabet sendte sin Konsulent i Husdyrbrug til de nævnte Pladser, og paa hans Foranledning bleve de paaviste Mangler i Thameshaven afhjulpne, idet Udfibningen i Harwich først med Nytte vilde kunne iværksættes, naar paatænkte Havne- og Vosepladse der vare fuldførte. Ved den ydste Fællesforenings Møde i Kolding drøftedes ligeledes Udførsels- og Transportforholdene saavel i Indlandet som til Udlandet, og en Resolution vedtoges desangaaende, ifølge hvilken det kgl. Landhusholdningselskab opfordredes til at tage sig af Sagen. Den samme Opfordring er tilstillet Selskabet fra Thylands økonomiske Selskab, hvor Sagen, der stærkt berører denne Egns Interesser, har vakt meget Røre, fremkaldt Medsættelsen af et Udvalg og fremstjaffet flere gode Oplysninger Sagen vedrørende. Det var først ved Aarets Slutning, at Landhusholdningselskabet modtog disse Henvendelser, og noget Resultat fra dets Side foreligger derfor ikke endnu, men ved dets Efteraarsgeneralforsamling lovede det at tage sig varmt af Sagen. Dets Konsulent i Husdyr-

brug rejste strax til Tønning og Hamburg for personlig at indhente Oplysninger om Udførselsforholdene paa disse Steder, ligesom han ad skriftlig Vej satte sig i Forbindelse med Hollands og Belgiens vigtigste Udførselshavne, Jernbaneselskaber osv.

Naret har altsaa vel ikke bragt nogen Løsning af denne vigtige Sag, men det har rejst Spørgsmaalet, og den Overbevisning har vundet Styrke, at Esbjerg som et danst Rotterdam eller Antwerpen vilde kunne blive af den største Betydning for det danske Landbrug ved at føre dette i saa nær og stadig Forbindelse med det engelske Marked, at vi med Hensyn til vore Landbrugsprodukters Af sætning ville kunne sige, at Danmark fra at være en Østersøstat vilde blive en Vesterhavstat med alle de Fordele, der flyde deraf, ligeoverfor vort Marked i England: Hurtighed, Billighed, Sikkerhed; — intet vilde mere end dette kunne bidrage til at løfte den danske Produktion, forøge, forbedre og forædle den og føre den ind paa Veje, som mindre end de nærværende vilde trykkes af Konkurrencen fra de billigere producerende, men fjernere liggende Lande: Tyskland, Rusland, Amerika og Australien; — men Billikaarene for at dette skal ske ere, at Godsfragten paa Statsbanerne nedsættes, at Jyllands, Dernes og Skaanes Jernbanenet sættes i Forbindelse ved Dampfærger, at Forsendelse over Esbjerg kan ske hyppigere og billigere end nu, og at der i England faaes en bedre Kasseplads end Thameshaven for de ad denne Route sendte Produkter, hvis Tal da stærkt vil forøges, — London tager med Lethed alle vort Landbrugs Produkter, men disse skulle baade hvad Indhold og Form angaaer møde frem saaledes, at de fyldestgjøre Engelsemændenes Krav, — men i denne Retning staaer der endnu meget tilbage for os at lære.